

# משרד החקלאות ופיתוח הכפר

השרותים הווטרינריים ובריאות המקנה, בית-דגן

ד' באדר א', תשע"א  
10 במרס, 2011  
חוזר מס' א/ 2011 / 5

אל: הרופאים הווטרינרים

## הנדון: מחלת הפה והטלפיים

1. אבחון אחרון של מחלת הפה והטלפיים בישראל היה ב- 12.07.2009 בעדר כבשים בדיר אל-אסד.
2. ביום 08.3.2011 דווח על חשד קליני למחלת הפה והטלפיים, ממפטמת עגלים שבבית זרע.
3. מחומר חשוד שנשלח למעבדת פויט בחטיבה לוורולוגיה של המכון הווטרינרי בבית-דגן, בודד הנגיף פה וטלפיים. זן הנגיף יוגדר בקרוב.
4. השטח שברדיוס 10 ק"מ מהמוקד הוכרז כאזור נגוע. מפה ורשימת הישובים מצורפות.
5. אנא זכרו – מקרי מוות פתאומיים בשגר (בקר, צאן, חזירים) עלולים להיות הביטוי הקליני היחיד לפו"ט, וזאת גם בעדרים מחוסנים.
6. על כל מקרה של חשד לפו"ט או תחלואה או תמותה חריגה בעדר, יש להודיע מיד למנהל הלשכה הווטרינרית הקרובה. דיגום ומשלוח הדגימות בחשד למחלת הפה והטלפיים יעשו על ידי עובדי השרותים הווטרינריים בשדה.
7. מצ"ב תקציר על המחלה ולוח תמונות עם סימנים קליניים של המחלה.
8. אבקש שיתוף הפעולה המלא שלכם ואת ערנותכם המירבית.

בכבוד רב,



ד"ר מישל בלאיש

מנהל השרותים הווטרינריים (בפועל)

העתק:

שרת החקלאות, לשכה

מנכ"ל משרד החקלאות

היועצת המשפטית, משרד החקלאות

מ.ש.ו. בשדה

מנהל המכון הווטרינרי

מ"מ ס/מנהל השו"ט (אמרכלות)

מנהל המחלקה לפיקוח מוצרים מן החי

ר.ו.ר. יבוא/יצוא

ר.ו.ר. לבתי מטבחיים

## משרד החקלאות ופיתוח הכפר

השרותים הווטרינריים ובריאות המקנה, בית-דגן

המחלקה לאפידמיולוגי

עוזר למנהל השו"ט

מנהל החטיבה לוירולוגיה, המכון הווטרינרי

מנהלי השכות הווטרינריות

ר.ו.ר למחלות צאן

רופאת סוסים, השרותים הווטרינריים

ר.ו.ר "החקלאית"

מנהל שה"מ, משרד החקלאות

מנכ"ל מועצת החלב והבשר

מזכיר אמב"ל

מזכיר אגודת הנוקדים

השרות להזרעה מלאכותית, שיאון"

מנהל רשות שמורות הטבע (היחידה לפיקוח משטחים פתוחים)

רופא וטרינר רשות שמורות הטבע והגנים הלאומיים

מנהל הפיצו"ח משרד החקלאות

מפקדת מג"ב ישובים, לוד, מיקוד 71208



תמונות של מחלת הפה והטלפיים בפרות





## מחלת הפה והטלפיים - תקציר

### תאור כללי:

מחלת הפה והטלפיים היא מחלה נגיפית מאד מדבקת הפוגעת בעיקר במעלי גרה ומפרסי פרסה (בקר, צאן, חזירים, גמלים, צבאים ועוד).

בעולם, היא נחשבת למחלה מספר 1 בחשיבותה למשק החי החקלאי. השלכות המחלה הן ישירות על משק החי הנפגע, ובעקיפין על כל המשקים ותעשיית החלב והבשר באזור עם השלכות כלכליות נרחבות על כל הסחר והיצוא החקלאי.

### מחולל המחלה:

נגיף ממשפחת *Picornaviridae* מסוג *Aphthovirus*. קיימים שבעה זנים/ טיפוסים שונים של נגיף: A, O, C, SAT1, SAT2, ו-SAT3. לכל זן/טיפוס קיימים וריאנטים שונים. סך הכל ידועים למעלה מ-80 תת טיפוסים. נוגדנים כנגד זן אחד אינם מגנים מפני זן אחר של הנגיף. בישראל הזן הנפוץ והשכיח ביותר הוא זן O. בשנת 2009, ארעה התפרצות של זן A בישראל. הזן ASIA1 הופיע פעם אחת בלבד ב-25 השנים האחרונות (בשנץ 1989).

### תפוצת המחלה בעולם:

כל המדינות באסיה, אפריקה, המזרח התיכון ודרום אמריקה הן מדינות אנדמיות למחלה. מדינות חופשיות מהמחלה הן מדינות מערב ומזרח אירופה, צפון ומרכז אמריקה אוסטרליה וניזילנד.

בישראל, יש למחלה נטיה להופיע באופן עונתי כאשר בדרל כלל האירועים מתחילים בסביבות חודש ינואר-פברואר ושיא האירועים מופיע בחודשים אפריל מאי. רוב ההתפרצויות מתחילות בצפון הארץ, בסמוך לגבולות.

### אופן העברת המחלה:

מחלת הפה והטלפיים היא מחלת בעלי החיים המדבקת ביותר. בין בעלי חיים רגישים, הנגיף בעל יכולת הדבקה והתפשטות מהירה. הנגיף מועבר הן על ידי מגע ישיר בין בעלי חיים או על ידי חפצים מזוהמים, כגון: בגדים, רכבים, משאיות הובלה, או בני אדם העוברים ממשק למשק כסוחרים, רפתנים, מזריעים ורופאים. לנגיף גם יכולת העברה בדרך האוויר. בעל חיים נגוע מתחיל להפריש ולפזר נגיף עוד 4 ימים לפני הופעת הסימנים הקליניים.

### המחלה והאדם:

אין כל קשר בין מחלה הפה והטלפיים בבקר וצאן לבין מחלת השלפוחיות בפה של ילדים הנקראת בטעות "פה וטלפיים". זו האחרונה נגרמת על ידי נגיף שונה לחלוטין.

### סימנים קליניים:

המחלה מתבטאת בחום גבוה (אשר נעלם תוך 2-3 ימים), חוסר תאבון, יצירת שלפוחיות בפה על גב הלשון (גורם לריוור מוגבר) בחניכיים, שלפוחיות מעל ומאחורי הטלפיים (גורם לצליעות),

שלפוחיות בעטינים ובפטמות. לעתים נראות שלפוחיות באזור הפרינאום (מתחת לזנב). בעת התפרצות המחלה בעדר חלב, מתרחשת ירידה דרסטית בתנובת החלב. ההחלמה מהמחלה ללא הסתבכויות משניות קורת בד"כ תוך 8-15 יום. התמותה בבעלי חיים בוגרים נמוכה ונגרמת בדרך כלל מזיהומים משניים. בעגלים צעירים, טלאים וגדיים התמותה עלולה לעבור את ה- 50% תוך ימים בודדים מתחילת האירוע. תמותה זו היא תוצאה מפגיעה חריפה של הנגיף בשריר הלב של בעלי החיים הצעירים. עוצמת התופעות הקליניות שונה במיני בעלי החיים. בקר לחלב סובל מתופעות קשות ביותר: לקוויות קשות בפה בלשון, באף ובטלפיים, צליעות קשות. בבקר לבשר התופעות דומות אך חומרתן מתונה. בכבשים ועיזים חולבות מופיעות שלפוחיות על פני העטין והפטמות וקיימת רגישות גבוהה לזיהומים משניים, ומתרחשת הפסקת התנובה. בצאן לבשר הסימנים מאד מתונים ומתבטאים בעיקר בלקוויות זעירות בפה, לשון ובצליעות כתוצאה משלפוחיות מעל הטלפיים וביניהן החולפות תוך ימים ספורים. בצאן יש מקרים בהם מבחינים בנשירת טלפיים או קרניים. בצאן צעיר המופע הקליני העיקרי של המחלה מתבטא בתמותה פתאומית של טלאים או גדיים מאמהות לא מחוסנות והתמותה עשויה להגיע לכ- 50% מהשגר.

## סימנים לאחר המוות:

בבעלי חיים צעירים התמותה נגרמת בשל פגיעה בשריר הלב המופיע כמוקדים בהירים על פני שריר הלב ומכונים tiger heart. בגדיים מבחינים לעתים גם בפגיעה בשרירי השלד, בדומה לשריר הלב. בגדיים אלה הריכוז הגבוה ביותר של הנגיף נמצא בשריר הלב ובלבלב. בבוגרים ניתן לאבחן בלקוויות בפה ובלשון ובפפילות של הכרס.

## אבחון:

בידוד הנגיף בתרביות תאים ואבחון לטיפוס במבחן ELISA.

## מניעה ובקרת המחלה:

מאחר ומדינת ישראל נמצאת באזור אנדמי למחלת הפה והטלפיים וכדי להחזיק משק בקר וצאן מודרני יש לנקוט בכל האמצעים למניעת המחלה. האמצעי היעיל ביותר הוא חיסון מונע ולכן מחילים מדיניות חיסון קבועה, גם בשנים שאין התפרצות מחלה. החיסון מתבצע על ידי השרותים הווטרינריים בהתאם לתכנית חיסונים קבועה.

## הפעולות שנוקטים השרותים הווטרינריים בעת התפרצות המחלה:

1. הטלת הסגר מוחלט על מוקדי המחלה.
2. הטלת מגבלות תנועה על המשקים שברדיוס ההסגר.
3. טיפול במוצרים מן החי שמקורם בישובי ההסגר בהתאם להנחיות הבין-לאומיות.
4. העברת מעלי גירה לשחיטה אך ורק לבתי מטבחים מאושרים ואשר נמצאים בטווח רדיוס ההסגר או בקרבתו.
5. הנחיית הישובים, מרכזי המזון, בתי המטבחים והמחלבות לנקות ולחטא רכבים, להפעיל בורות טבילה או לרסס גלגלי הרכבים הנכנסים והיוצאים מתחומם.

## משרד החקלאות ופיתוח הכפר

השרותים הווטרינריים ובריאות המקנה, בית-דגן

6. ביצוע חיסוני דחף במוקדים, ברדיוס ההסגר וברצועה של 10 ק"מ המקבילה לגבולות המדינה ולתחום הרש"פ.
7. הגברת האכיפה של יחידת הפיצו"ח (פיקוח צומח וחי).
8. הטמנת פסדים באתר, בתיאום עם המשרד להגנת הסביבה.
9. בדיקת אוכלוסיית חיות הבר, בתיאום עם רשות הטבע והגנים.
10. התחקות אחר תנועת רכבים.
11. הודעה לכל הגורמים הנוגעים בדבר.

בברכה

ד"ר מישל בלאיש

מנהל השירותים הווטרינריים (בפועל)

